

# FIIA 9/2012

# COMMENT

Jyrki Kallio, Bart Gaens & Mikael Mattlin  
Ulkopoliittinen instituutti

## Paasikiven opetukset koetuksella Itä-Kiinan merellä > Senkaku-kiista nostaa kansallismielisyyttä Kiinassa

Kiinassa on viime viikkoina järjestetty Japanin-vastaisia mielenosoituksia, ja mediassa spekuloidaan jo sodan uhkalla maiden välillä. Kiinan hallituksella ei ole varaa päästää nationalismia riistäytymään käsistä, sillä se voisi kääntyä sitä itseään vastaan.

Tapahtumat laukaisi kiista asumatomista Senkakusaarista (kiinaksi Diaoyusaaret), jotka sijaitsevat 190 kilometriä koilliseen Taiwanin pääsaaresta ja 410 kilometriä länteen Japanin Okinawasta. Saariryhmä on jo pitkään hiertänyt Kiinan ja Japanin välejä. Mistä kiistassa on pohjimmiltaan kysymys ja miksi se herättää niin voimakkaita tunteita?

Senkakusaarten omistus on kiistassa pääällimmäisenä, mutta itse saarten merkitys on kuitenkin vähäinen. Saaret sijaitsevat strategisesti tärkeillä vesillä lähellä merkittäviä merikuljetusreittejä, niiden läheisyydessä on kalaa sekä mahdollisesti kaasua ja öljyä. Jos kyse olisi pelkästään luonnonvaroista, Kiina ja Japani saattaisivat hyvinkin pystyä asiassa rauhanomaiseen ratkaisuun. Kiista on kuitenkin luonteeltaan periaatteellisempi.

Sekä Japani, Kiina että Taiwan (Kiinan tasavallan hallituksen sijaintipaikkana) katsovat Senkakusaarten kuuluneen aina itselleen. Saarten hallinta on todistettavissa vasta vuodesta 1895 lähtien, jolloin Japani sai ne hallintaansa Kiinaa vastaan käymänsä sodan seurauksena. Saman sodan tuloksena Japani miehitti myös Taiwanin.

Toisen maailmansodan jälkeen Okinawa ja muut Ryūkyūsaaret olivat Yhdysvaltojen miehitys-

hallinnon alaisuudessa. Kun Yhdysvallat luovutti saaret takaisin Japanille vuonna 1972, kumpikin katsoi Senkakusaarten olevan osa Ryūkyūsaaria. Kiina ja Taiwan eivät tunnustaneet tätä tulkintaa, ja saari-kiista alkoi hiertää Japanin ja Kiinan suhteita.

Kiinan ja Taiwanin näkökulmasta on suuri periaatteellinen vääryys, että toisen maailmansodan aikainen miehittäjävaltio Japani – joka ei ole edes kunnolla pyytänyt anteeksi sodan aikaisia hirmutekojaan – pitää yhä hallussaan oikeudettomasti otta-miaan alueita. Kiinalainen kouluope-tus on vuosikymmenet iskostanut kansalaisten mieliin Japanin aiheut-tamia kärsimyksiä, joten ei ole ihme, että kiinalaiset reagoivat herkästi aina kun Japanin katsotaan syyllisty-vän uusiin loukkauksiin. Ja kun mer-kittävä osa kommunistisen puolueen sankaritarinaa on voitto Japanin-vastaisesta sodasta, ei ole ihme, että Kiinan viranomaiset ovat haluttomia tuomitsemaan kansalaistensa mie-lenilmaukset. Kansallismielisyys on puolueelle tärkeä voimavara talous-kasvun hiipuessä.

Kansallismielisyys on merkittävä poliittinen voima myös Japanissa. Huhtikuussa Tokion kuvernööri Shintarō Ishihara ilmoitti suunnit-televansa Senkakusaarten ostamista kaupungin varoilla suvulta, joka

on lukenut saaret omaisuudekseen. Ehkäistäkseen uusien kiis-tojen puhkeamista Kiinan kanssa Japanin hallitus kiirehti ostamaan saaret. Kiinan näkökulmasta halli-tus oli ostajana pienempi paha kuin Kiinan-vastaisuudesta ja kansal-lismielisyydestään tunnettu Ishihara. Japanin hallituksen väliintulo ei silti liennyttänyt kiistaa.

Toinen periaatteellinen kysymys liittyy suvereniteettiin. Kiinassa valtion rajoihin liittyvät kysymykset ovat hyvin arkoja. Kommunistinen puolue pitää suurimpana saavu-tuksenaan valtion pelastamista siirtomaavaltojen – mukaan luki-en Japanin – pilkkomisyriyksiltä. Valtakunnan yhtenäisyys on edel-leenkin pyhä asia, jonka varassa on merkittävä osa kommunistisen puo-lueen legitimitetistä. Siksi periksi antaminen Senkakusaarten kysy-myksessä olisi sellainen heikkouden osoitus, johon puolueella ei ole varaa.

Kolmas periaatteellinen kysymys johtuu edellisestä. Kiinan yhtenäisyyden suhteen suurin ja edelleen ratkaisematon haaste on Taiwanin kysymys. Kommunistinen puolue on tehnyt selväksi, että sen tavoitteena on Taiwanin ja Kiinan jälleenyhdistyminen, eikä mikään muu ratkaisu voi tulla kysymykseen. Taiwanin liittäminen jälleen osaksi muuta Kiinaa on yksi Kiinan ydinintresseistä.

---

Ulkopoliittinen  
instituutti

---

Kruunuvuorenkatu 4

---

PL 400

---

00161 Helsinki

---

Puhelin

---

(09) 432 7000

---

Fax

---

(09) 432 7799

[www.fiia.fi](http://www.fiia.fi)

*Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva, riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.*

*Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointiprosessin, mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.*

Jos Kiina luopuisi vaateestaan Senkakusaariin, se voitaisiin tulkita samalla tyytymiseksi vuoden 1895 sodan lopputulokseen. Tämän voitaisiin edelleen katsoa merkitsevän, että Kiina luopuisi vaateestaan Taiwaniin.

Niinpä Kiinan hallitus näyttää mitä on kylvänytkin. Voimakas Japanin vastaisuus ei ole Kiinan etujen mukaista, mutta se ei voi osoittaa heikkouttaakaan. Hallituksen oli pakko hiljaisesti sallia hongkongilaisaktivistien maihinnousu Senkakusaarille. Jos hallitus olisi estänyt maihinnousun, sadat kalastajat olisivat saattaneet lähteä saarten vesille osoittamaan mieltään Kiinan puolesta. Kun Japanin hallitus ilmoitti ostavansa saaret, Kiina lähetti vartioaluksia saarten vesille ja määrittäi saariston perusviivat, joiden perusteella voidaan rajata aluevedet. Perusviivojen määrittämisoikeus kuuluu vain saarten tosiasialliselle hallitsijalle.

Media esittää tilanteen hyvin huolestuttavassa valossa. Hälytyskellot eivät silti soi vielä missään. Yhdysvallat kehottaa osapuolia ratkaisemaan kiistan rauhanomaisin keinoin eikä ole valmis asettumaan kiistassa kummankaan puolelle. Se onkin tässä tilanteessa rakentavin lähestymistapa. Periaatteellinen kiista Senkakusaarista on jatkunut jo pitkään eikä se ratkea nopeasti.

Toisaalta osapuolilla ei ole tälläkään kertaa halua antaa tilanteen kärjistyä niin vakavaksi, että se todella vaarantaisi alueellisen vakauden.

Kiinan hallituksella ei ole varaa päästää nationalismia riistäytymään hallitsemattomaksi, sillä mielenosoitukset saattavat aina kääntyä omaa hallitusta vastaan. Kumpikaan osapuoli ei halua vaarantaa myöskään taloussuhteita. Japani on Kiinan kolmanneksi tärkein kauppakumppani, ja Kiina on puolestaan elintärkeä markkina-alue Japanin taantumaloudelle. Sekä Kiina että Japani tarvitsevat vakaan ja rauhallisen naapuruston voidakseen keskittyä sisäisten ongelmiansa ratkomiseen. Voidaankin toivoa, että kummasakin maassa hallitus ymmärtää Senkakusaaret olemukseltaan sellaisiksi paasikiviksi, jotka muistuttavat maantieteen muuttumattomuudesta.